

קווים מנחים לתכנון קורס בשגרת קורונה

רציונל

החודשים האחרונים אילצו אותנו לשנות באופן חד ופתאומי את מהלך ההוראה באוניברסיטה. ההגבלות שמונעות התקהלויות ולמידה פנים אל פנים דורשות התאמה של דרך ההוראה וחשיבה מחדשת על מבנה הקורס כך שתהליך הלמידה לא ייפגע ואולי אף ישתפר. השינוי המרכזי שנוצר הוא היעדר אינטראקציה פנים אל פנים בקמפוס וכתוצאה מכך הכרח בשימוש בטכנולוגיה בתהליך ההוראה, בין אם מדובר על טכנולוגיה שמאפשרת למידה סינכרונית ומפגשים אישיים מרחוק ובין אם מדובר על שימוש בפלטפורמות וכלים דיגיטליים המאפשרים למידה עצמאית א-סינכרונית (למידה מקריאת מאמרים, צפייה בסרטונים, לומדות ועוד). המטרה המרכזית של מסמך זה היא לחשוף את מגוון השיקולים והפרמטרים שיש לקחת בחשבון בעת תכנון וארגון מחדש של הקורסים והתאמתם לתנאי ההוראה והלמידה המקוונת, ולהציע מודלים שונים של יישום. אנו מקווים כי חשיפה של מגוון הדרכים האפשריות תאפשר מינוף של הסיטואציה המורכבת לטובת שיפור וקידום תהליכי ההוראה והלמידה באוניברסיטה.

עקרונות מנחים לתכנון שיעורים מקוונים – כללי אצבע

בטרם נפרט את ההבדלים בין מודלים שונים של הוראה מקוונת, נציע תחילה כמה עקרונות מנחים שרלוונטיים לכל שיטה שבה נבחר ללמד את הקורסים המקוונים:

- הגדרה (משותפת) של נורמות ברורות לתקשורת ופעולה בזמן השיעורים ומחוץ לשיעורים: בהינתן השינוי בתנאי ההוראה והלימוד במעבר לשיעורים מקוונים, חשוב להגדיר יחד עם הסטודנטים נורמות של פעולה שיאפשרו תהליך פורה של הוראה ולמידה. כדאי לשים לב להיבטים הבאים:
 - חשוב לקחת בחשבון את ההבדלים בתנאים שבהם הסטודנטים חיים ולומדים (לא לכולם מחשב אישי או מרחב שקט ללימוד) בעת קביעת הנורמות
 - חשוב להעביר מידע רלוונטי שיצמצם את תנאי אי-הוודאות שכרוכים לא פעם בקורסים מקוונים
 - חשוב להגדיר נורמות וכללים שיחזקו את המעורבות של הסטודנטים בשיעורים ובתהליך הלימוד בכלל
 - מומלץ להציג את הרציונל של הכללים שנקבעו – מה התכלית הפדגוגית שלהם, כיצד הם יקדמו תהליך פורה של למידה
- טיפוח הקשר בין המרצה לסטודנטים: הלמידה המקוונת מתרחשת פעמים רבות ללא המסגרת התומכת של קבוצת עמיתים ולכן הקשר שמתבסס בין המרצה לסטודנטים חשוב מתמיד לחיזוק המוטיבציה ללמידה. המאמץ הנדרש בפיתוח תחושה של אחריות ומטרה משותפת, בהקשבה לצרכים של הסטודנטים יכול להשפיע באופן משמעותי על הלמידה בקורס. ככל שניתן כדאי להשקיע בטיפוח קשר אישי למשל באמצעות הודעות אישיות, שיחות במסגרת קבוצתית קטנה ובכלל בראיה רחבה של הסטודנט כאדם מעבר להיבטים המצומצמים של תפקודו כסטודנט בקורס.
- שבירת מונוטוניות ויצירת גיוון בדרכי הלימוד: חשוב לנצל את יתרונות המדיום המקוון כדי לגוון את דרכי הצגת המידע וההמחשה של הנושאים, את אופני הלימוד והפעילויות המתקיימות בשיעור (עבודה אישית, זוגית או בקבוצות, דיונים, ניתוח משותף של חומרים, יצירת תוצרים משותפים, הזמנת מרצים אורחים וכן הלאה).
- הפוגות קצובות: כדי להקל על הקושי של הלמידה הרצופה מול המחשב כדאי לקבוע הפסקות תכופות יותר מהרגיל ולאפשר לסטודנטים זמן ייעודי להתרעננות קצרה.

- למידה פעילה: צפייה פסיבית ממושכת צפויה להוביל לאיבוד עניין וריכוז. חשוב לשלב לאורך השיעור אפשרויות רבות של התנסות מעשית או השתתפות אקטיבית שתאפשר עיבוד של המידע הנלמד. מוטב לתכנן את השיעור כך שיהיו משולבות לכל אורכו הזדמנויות ללמידה פעילה – חדרי דיון, פתרון בעיות, חקרי מקרה, דיונים, השתתפות בסקרים דיגיטליים, בחנים מקוונים, דיונים, כתיבה שיתופית וכן הלאה.
- ריבוי הזדמנויות לבדיקת הבנה: נדרש מאמץ יזום מצד המרצה כדי לקבל תמונה על מצב ההבנה והלמידה בכיתה מאחר שהמרצה לא רואה את כלל הסטודנטים והם אינם נוכחים במרחב פיזי משותף (לא ניתן "לסקור את הכיתה במבט"). כדאי לתכנן מראש פעילויות של בדיקת הבנה באמצעות תרגילים קצרים של יישום הידע (ואיסוף התשובות מכלל הכיתה באמצעות Kahoot למשל, או Google Form). הפניית שאלות כלליות במליאת הכיתה והמתנה למתנדבים לא תהיה אפקטיבית (רוב הסטודנטים יישארו מחוץ לשיחה ולא נדע מה מצבם). כדאי לקיים חלקים מובחנים בשיעורים של שאלות ותשובות שבהם המרצה מאפשר לסטודנטים להוביל את הדיון לנושאים שבהם הם מתקשים ולעזור להם באמצעות הסברים חוזרים, הדגמות והמחשות נוספות, חידוד של הבחנות והבהרות.
- איסוף משוברים תכופים: חשוב לאסוף באופן רציף, ובשלב מוקדמים, משוב מהסטודנטים על ההוראה בקורס ועל ההתקדמות שלהם. מתן הזדמנות לסטודנטים להשמיע את עצמם והכרה בדברים שלהם (באמצעות התייחסות חוזרת של המרצה – בין אם אישית או באופן מסכם) חשובות לבניית קשר פורה בקורס. כדאי לבדוק איזה דרכי הוראה ולמידה מועילות להם יותר ואיזה פחות, איזה נושאים הם מבינים יותר ומה נשאר עמום, במה הם היו רוצים להתמקד וכיצד לעשות זאת. חשוב לנסות להבין בעזרת הסטודנטים מה האפקט של מהלכי ההוראה שלנו ולא להסתפק בתחושה אישית שלנו. מתן הזדמנות למשוב כתוב (אנונימי או גלוי) מאפשר לסטודנטים שלא מרגישים בנוח לדבר בפני כולם להשתתף ולשקף למרצה את החוויה שלהם בקורס. כאמור, חשוב להתייחס לדברים שעולים במשובים - להתייחס אליהם בהודעה כתובה (לכלל הכיתה) או בשיעור העוקב.

חשוב לזכור: התנאים שבהם לומדים הסטודנטים השתנו גם כן במעבר להוראה מקוונת, ועלינו לקחת זאת בחשבון

- למידה בתנאים של אי ודאות: הניסיון של מרבית הסטודנטים, כמו המרצים, בלמידה מקוונת קטן מהניסיון בלמידה בתנאים של פנים אל פנים. הערעור של שגרת ההוראה והלמידה המוכרות לנו מגברות את אי הוודאות באשר להתנהגויות אפקטיביות בלמידה. זו הזדמנות לפיתוח של שגרות חדשות, אבל גם סכנה להתגברות של חרדות בלמידה.
- נוכחות חברתית: הישיבה במרחב פיזי נפרד, לעיתים ללא מצלמה, עלולה לפגוע בתחושת השותפות והנראות. סטודנט יכול להתחבר לשיעור ללא מצלמה ולהימנע מכל תרומה כך שההשתתפות שלו בשיעור לא השאירה כמעט חותם על סביבתו. זוהי בעיה שעלולה לפגוע בעיקר בסטודנטים חדשים.
- הלמידה במרחב המקוון מחזקת את ההיבטים האישיים בתהליך הלימוד ומקטינה את ההיבטים החברתיים. בלימוד המקוון הסטודנטים נדרשים להפגין אחריות (ומשמעת) אישית גדולה יותר על הלמידה של עצמם, לנטר את תהליכי הלימוד שלהם וליזום מהלכים של התאמה, בקשת עזרה, או שינוי בהתאם למצב שמתפתח לאורך הקורס. רשת התמיכה המתקיימת בעת למידה בקמפוס, נפגעת וצריך לשקול מנגנוני פיצוי מתאימים שיסייעו להם להתמודד עם האתגר הזה.

מודלים שונים של למידה

הוראה סינכרונית

- בהוראה סינכרונית הסטודנטים והמרצים נוכחים בשיעור באותו הזמן אך לא באותו המקום. השיעור מתקיים באופן מקוון באמצעות ZOOM. יש יישומים שונים של הוראה בדרך זו:
- אפשרות א' - השיעור מתקיים ב-ZOOM באופן דומה לקיומו בקמפוס. מסגרת הזמן נשמרת (שיעור קבוע באותם ימים באותן שעות) ואופן ההוראה נשמר (הרצאה/סדנה וכו') ההבדל המרכזי הוא בכך שהסטודנטים והמרצים לא נפגשים פנים אל פנים אלא ההוראה מתבצעת מרחוק.
 - אפשרות ב' - זהה לאפשרות א' אלא שהמרצה משדר במהלך השיעור מרחוק הקלטה של השיעור שלו/ה. ניתן להשתמש בהקלטות שבוצעו בעבר או להקליט את השיעור מראש ולשדרו. (פרטים על דרך מומלצת להקלטה ניתן למצוא [באן](#)) במודל זה רצוי לשלב מפגשים חיים (בשעות קבלה או בחלק מזמן השיעור) לדיון, הבהרות ושאלות ותשובות עם הסטודנטים.

יתרונות

- מסגרת הלמידה נשמרת קבועה.
- הזדמנות לדיאלוג מתמשך: הסטודנטים יכולים לשאול שאלות ולהעמיק את הבנתם, המרצה יכול להנחות את הסטודנטים, לנהל דיון וחשיבה משותפת ולהציע משוב מתאים באופן מידי.
- גמישות ומידיות: המרצה יכול לערוך התאמה במהלך המתוכנן של הלמידה לאור ההבנה של הסטודנטים ולאור בעיות וקשיים שמתעוררים בתהליך. בשיעור הסינכרוני המרצה יכול לקבל במהירות יחסית תמונת מצב של ההבנה ואי ההבנה בלימוד.
- חיזוק תחושת הקשר והשייכות: היכולת לתקשר באופן ישיר ומידי מחזקת את האפשרות להגיע להבנה משותפת ואת התחושה של מחויבות הדדית בין המרצה לסטודנטים, ובין הסטודנטים כקבוצה שפועלת מתוך אחריות משותפת.
- תקשורת ישירה: על אף החסרונות של המדיום הדיגיטלי ביכולת העברת המסרים בתקשורת, בשיעור הסינכרוני יש הזדמנות רבה יותר להקשבה והתייחסות כך שכל הצדדים יישמעו, ואי הבנות יתבררו במהרה.
- ריבוי ערוצי תקשורת: השיעור הסינכרוני מתנהל בערוצים שונים במקביל דבר שמאפשר גמישות ובחירה. הסטודנטים יכולים לבחור את דרך ההשתתפות המועדפת עליהם ובכך לחזק את תחושת המוטיבציה שלהם ללמידה.

חסרונות

- חשיפה גבוהה להשפעה שלילית של נסיבות טכניות ופיזיות - השיעורים הסינכרוניים פגיעים יותר לבעיות של חיבור רשת לא יציב או סביבת עבודה לא סטרילית (נוכחות של בני משפחה למשל במרחב של המרצה ושל הסטודנטים). השיעורים הסינכרוניים עלולים לפגוע יותר במי שגם כך סובל מתנאי פתיחה פחות נוחים (היעדר מחשב אישי, מרחב פרטי ללימוד, פניות וכן הלאה).
- עומס קוגניטיבי גבוה יותר בניהול השיעור - הצורך לנהל בזמן אמת את השיעור המקוון שכולל גם היבטים טכנולוגיים בסביבה של ריבוי ערוצי תקשורת ואמצעים מייצרת עומס גבוה יותר על המרצה שצריך להתמודד בו-זמנית עם קשיים טכניים (למשל בהפעלת פונקציות מסוימות בתוכנת הזום) ועם הערוצים השונים לתקשורת עם הסטודנטים - ההתכתבויות בצ'ט, הדיבור במליאה והווידיאו. לא

תמיד קל לנהל את הדברים באופן שיבטיח מהלך קוהרנטי של שיעור שמאזן בין ההתקדמות בתכנית השיעור שנקבעה מראש לצרכים של הסטודנטים.

- העצמה אפשרית של תחושת ניכור: הקושי לערב סטודנטים בשיעור החי והאפשרות להשתתף בשיעור ללא מצלמה, עלולים להגביר את תחושת הקושי של דיבור למחשב או לחלונות שחורים כך שהשיעור אינו מרגיש כיצירה משותפת של המרצה והסטודנטים אלא כמהלך חד-כיווני של דיבור ללא פידבק (בדומה לאופן שבו מגיב אדם שפוצח במונולוג ארוך בשיחת טלפון ללא כל תגובה חוזרת של הקשבה מצד המאזין. לאחר זמן צפוי הדובר לחוש חוסר נוחות ולבקש תגובה באמצעות שאלות כמו "אתה שומע אותי?", "אתה על הקו?").
- קושי בשמירה על ריכוז: הצפייה הרציפה והמתמשכת במסך המחשב מאתגרת את יכולת הריכוז של הלומדים והיכולת לשמור על קשב היא מוגבלת. הנגישות של גורמים ואמצעים מסיחי דעת והיכולת להשתמש בהם מבלי לבלוט או להפריע לשאר הסטודנטים מגבירה את פיתוי הנפקדות. הישיבה בכיתה בקבוצה שנתונה במשימה משותפת מגדירה מערך מסוים של התנהגויות כלגיטימיות כחלק מהשיעור (הצבעה, כתיבה, התייעצות, יציאה לשירותים); לעומת זאת, בשיעור המקוון הסינכרוני הפעולות של הסטודנטים נעשות בד"כ במרחב הפרטי ויש להם את היכולת לבחור איזה מהן יחשפו לעיני הכלל (באמצעות הדלקה וכיבוי של המצלמה והמיקרופון). טווח הפעולות שיכולות להתקיים בזמן השיעור, מבלי לגרור תגובה של הסביבה, עולה במידה שמערערת על המוסכמות המוכרות להתנהגות בשיעור.

עקרונות מנחים לחשיבה פדגוגית בשיעורים:

- מבנה קצבי ומהודק: חשוב לתכנן את הזמנים לפעילויות השונות בשיעור כך שתיווצר תחושה של התפתחות ודינמיות בשיעור (קיצור הזמן של כל פעילות תייצר תחושה של דחיפות וצורך להספיק הרבה דברים ותצמצם את הסכנה של אובדן ריכוז).
- עצירות מתוכננות: כדאי לשלב הפסקות יזומות בנקודות זמן מתאימות (למשל סיום ההצגה של מושג/נושא או חלק ממנו) ולבדוק הבנה בשאלות או להתייחס לשאלות שהצטברו בצ'אט. צריך להיזהר מהניסיון להגיב באופן מידי לכל שאלה שעולה בצ'ט. לעיתים הדברים יתבהרו בהמשך ההסבר, וחשוב מכך, התייחסות מיידית עלולה ברציפות של הצגת הנושא וביכולת של שאר הסטודנטים לעקוב ברצף אחר ההסברים.
- הגברת המעורבות והאינטראקציה עם הסטודנטים: מונוטוניות במבנה השיעור (היצמדות לצורת פעולה אחת) תחזק את הנטייה לאובדן ריכוז וזליגה. מומלץ לשלב סקרים דיגיטליים (בזום Polls או בכלים חיצוניים כמו MentiMeter), חידונים, משימות כתיבה שיתופיות (Google Docs, Padlet, Lino), עבודה בקבוצות (breakout rooms) ובדרכים אחרות כדי להגביר את מעורבות הסטודנטים בשיעור.
- כדאי להנכיח את המשתתפים כבר בתחילת השיעור: לבצע משימה קצרה שתיתן ביטוי לנוכחות של המשתתפים כבר בפתיחה. למשל באמצעות כתיבה על הלוח המשותף Annotation, או בשיחה פתוחה על תהליך הלימוד בקורס - חזרה משותפת על מה שנלמד, הבעת עמדה על נושא מסוים וכן הלאה. זו הזדמנות לאפשר לסטודנטים לקיים אינטראקציה ישירה ביניהם ללא התיווך של המרצה (למשל לחלק לזוגות, או לאפשר שיחה פתוחה במליאה ללא התערבות מיידית של המרצה) ולפתח את תחושת הקהילה.
- ניצול זמן ההתכנסות והמעבר מההפסקה לשיעור לטובת חיזוק הקשר האישי עם הסטודנטים ובינם לבין עצמם: זה הזמן להפגין יצירתיות, לאפשר ביטוי אישי למרצה ולסטודנטים (החל משיחות חולין ועד שיתוף בהעדפות מוסיקליות).
- יש גבול ליכולת השכפול של השיעור: הניסיון להעתיק את השיעורים שהתקיימו בכיתה הפיזית למרחב המקוון מועיל באופן מוגבל. צריך להתאים את מהלך השיעור לתנאים של המדיום ולנסיבות.

- השימוש בטקסטים למשל צריך להיות מותאם לכך שצופים בשיעור במחשב. קשה יותר לשחזר את תחושת העבודה המשותפת על טקסט שנמצא בין הסטודנטים וצריך לנסות לאתר אמצעי המחשה או גירוי אחרים לחשיבה ודיון. לפיכך כדאי לחשוב מחדש על השיעור: איזה ידע ומיומנויות אמורים הסטודנטים לפתח; להגדיר אילו תכנים ניתן להעביר בצורה יעילה בהרצאה, אילו תכנים וכישורים עדיף לפתח בדיאלוג משותף או בהתנסות אישית/קבוצתית ולתכנן את הפעילויות בשיעור בהתאם.
- מבנה שיעור מעודד הבנה ולמידה: חשוב לבצע פעולות של הצפת ידע קודם, ערעור או הרחבה של הידע בעזרת מידע ופרוצדורות חדשות, לשלב פעולות של בדיקת הבנה גם באמצעות שליפה של מידע שנלמד, יישום של ידע שנלמד, וכן לשלב אמצעים שונים של המחשה והסבר (דוגמאות מעשיות, סיפורי מקרה, סרטונים, הסכתים, גרפים, תמונות ועוד). כל אלה יכולים לחזק את הקליטה של הידע לטווח ארוך.
- בסוף כל שיעור סכמו את הנושאים המרכזיים שנלמדו והציגו את המשך מהלך הקורס- מהן המטלות לקראת שיעור הבא, מה הנושאים שיילמדו בהמשך. שימרו על רצף, המשכיות והקשר.
- הפיקו לקחים מכל שיעור - העבירו משוב קצר בסיום כל שיעור וחשבו כיצד ניתן להתאים את ההוראה והשיעור לצרכים של הסטודנטים.

הצעות מעשיות לתכנון השיעורים:

- הגדירו בבהירות את מטרות השיעור: מה הידע המושגי שאתם מבקשים להציג, ואיזה מיומנויות הסטודנטים צריכים לפתח. חישבו כיצד תדעו האם השיעור השיג את מטרותיו.
- את הידע המושגי כדאי לחלק ליחידות נפרדות של הסבר מהודק, רציף וקצר של 10 - 15 דקות.
- גונו את אופי הפעילות בשיעור, בצורת ההוראה ובדרישות שהיא מציבה בפני הסטודנטים. מוטב לבצע שינוי באופי הפעילות מספר פעמים לאורך השיעור.
- הקפידו על הקצאת זמן לאיסוף שאלות ומתן מענה (במיוחד בכיתות גדולות). חשבו על דרכים מגוונות לעורר את הסטודנטים לחשוף אי הבנה או טעויות חשיבה.
- חשבו על חלוקת התפקידים בשיעור: מה האחריות של הסטודנטים להתפתחות השיעור ומה האחריות שלכם. מוטב ליצור מהלך שמפתח אחריות משותפת ולא חד-צדדית – באמצעות פעילויות שבהן הסטודנטים מקדמים את הנושאים של השיעור (בהתנסות אישית והצעת פתרונות, דיון, העלאת רעיונות, בחינה ביקורתית, התייחסויות ישירות של הסטודנטים לבין הסטודנטים
- שלבו בין פעולות של הקשבה לפעולות של עשייה: חשבו מה נדרשים הסטודנטים לעשות בכל חלק של השיעור וכיצד הן מקדמות את מטרות השיעור. מוטב להימנע ממנוטוניות. למשל, לאחר פעילות מאומצת של הקשבה וניסיון להבין, כדאי לעבור לשלב של התנסות; לחילופין לאחר פעילות ארוכה במליאה כדאי לאפשר התנסות עצמית או בקבוצה קטנה.
- תכננו פעילויות שמאפשרות לסטודנטים להשמיע את קולם ולהשפיע על מהלך השיעור: ניתן להשתמש בכלים דיגיטליים לעריכת סקרים, לכתובה של מסמכים משותפים ובחידונים אלקטרוניים. כל אלה יספקו תמונה של מצב ההבנה במהלך השיעור ועשויים לפצות על מגבלות המדיום של השיעורים המקוונים באמצעות עירוב ושיתוף הסטודנטים. (ראו בהמשך רשימה של כלים ואמצעים לשיתוף סטודנטים בשיעור).
- חישבו איך לפתח עניין ומוטיבציה: מה הופך את הנושא לרלוונטי וחשוב עבור הסטודנטים? הציעו כמה שיותר דוגמאות רלוונטיות ועדכניות.

הוראה משולבת: קורס שמתקיים בשני אתרים במקביל - בכיתה בקמפוס ומשודר ב-Zoom לסטודנטים שמתפתחים מרחוק

בסמסטר הקרוב יופעלו מספר כיתות שיאפשרו צילום אוטומטי של השיעור (באמצעות מצלמה שעוקבת אחר המרצה והלוח) ושידורו ב-Zoom. מודל השיעור המשולב נקראה HyFlex כחיבור בין שני רעיונות ל-Hybrid - Flexible. המודל משלב בין מדיומים שונים ומאפשר לסטודנטים גמישות באופן ההשתתפות על פי בחירתם (Beatty, 2006). המודל יאפשר לצמצם את מספר הסטודנטים הנמצאים במרחב פיזי משותף (בהתאם להנחיות הבריאות) מבלי לוותר לחלוטין על תחושת הקהילה שנוצרת מהעבודה במרחב משותף ושהות בקמפוס. המודל דורש מהמורה לעצב את השיעור כך שההזדמנות ללמידה תהיה שווה בין אם מגיעים לכיתה ובין אם משתתפים מרחוק.

יתרונות

- גמישות ואוטונומיה: הסטודנטים יוכלו לבחור את אופן הלמידה בהתאם לתנאים שבהם הם נמצאים ולהעדפות הלמידה שלהם.
- נגישות: גם סטודנטים שמנועים מלהגיע לקמפוס בשל מגבלות רפואיות יוכלו להשתתף בשיעורים.
- תקשורת וקשר: הנוכחות במרחב משותף מגבירה את ההזדמנות לבטא את עצמנו, להעביר, לקבל ולקרוא מסרים בקשר אחד עם השני.
- מסגרת תומכת: הסטודנטים יכולים להגיע אל הקמפוס וליהנות מהמעטפת החברתית ומהשירותים התומכים.
- מסגרת זמן קבועה ללמידה.
- לסטודנטים יש אפשרות לשאול את המרצה שאלות ולהעמיק את ההבנה תוך כדי השיעור.
- לסטודנטים יש אפשרות לקיים אינטראקציה עם המרצה ולהשתתף בלמידה שיתופית במהלך השיעור.
- חיזוק תחושת האחריות המשותפת: כדי לייצר חווית לימוד שווה בין מרחבי הלימוד השונים נדרש מאמץ מושכל לחלוקת תפקידים בין הסטודנטים בכיתה לסטודנטים בבית באופן שיגביר את תחושת האחריות המשותפת והמחויבות למשימה משותפת.

חסרונות

- עומס קוגניטיבי מוגבר: ניהול שיעור בסביבות שונות מחייב השקעה של מאמץ מיוחד כדי לאפשר למשתתפים בזירות השונות להשמיע את עצמם ולקחת חלק שווה בשיעור. היכולת לעקוב אחר ההתרחשות בשתי זירות מחייבת פיצול הקשב לזירות השונות (בהמשך נציג הצעות להתמודדות).
- מורכבות תכנונית ותפעולית: המרצה נדרש להתאים את פעולותיו בו-זמנית לשתי זירות שונות מבחינת האפשרויות והאילוצים שלהן. למשל, המשתתפים בשיעור סינכרוני עשויים לסבול מפיזור ואובדן ריכוז מהיר יותר כך שנדרשות פעולות יזומות תכופות לעירוב הסטודנטים יותר מכפי שנדרש משיעור בכיתה פיזית; כך גם הצורך בפיצוי על בעיית הנוכחות החברתית המוגבלת בשיעורים מקוונים וההימצאות במרחב פיזי שונה אינו מתקיים בשיעור בכיתה רגילה. הנוכחות בשתי זירות מאלצת את המרצים לתת בו זמנית מענה לבעיות שונות עם כלים שונים.
- יצירת הזדמנות שווה ללמידה עבור סטודנטים בזירות שונות מחייבת שינוי יסודי יותר במערכי השיעור והיכולת לשכפל את הקיים קטנה מתמיד. יש לחשוב על פעילויות שיתאימו לביצוע גם מרחוק וגם בכיתה, פעילויות שישלבו בין הסטודנטים שנמצאים מרחוק לאלה שבכיתה, ואולי גם בלמידה א-סינכרונית.

עקרונות מנחים לעיצוב ההוראה

- בחרו אסטרטגיה שתנחה את תכנון השיעורים מול האתגר הצפוי:
 - ממוקדת זירה אחת – מתמקדים בניהול השיעור עם הסטודנטים בכיתה תוך ביצוע עצירות והפוגות בנקודות זמן קבועות כדי להתייחס לסטודנטים המשתתפים דרך ה-Zoom (למשל בסיום כל נושא); אסטרטגיה זו יוצרת הפרדה בין הזירות ולא בהכרח נותנת הזדמנות שווה לכל הסטודנטים כך שהתועלת שיפיקו הסטודנטים שנמצאים מרחוק קטנה יותר.
 - משולבת – תכנון השיעור שואף ליצור הזדמנויות שוות ללמידה והשתתפות בשיעור ללא קשר בזירה שבה נמצאים. על פי גישה זו הפעילויות יכולות לשלב בין הסטודנטים בזירות השונות או לעבור התאמה כך שהתכלית הלימודית תהיה זהה בכל פעילות גם אם היא מתרחשת באופנים שונים כדי להתאים למדיום שבו עובדים (למשל התוצר של עבודה בקבוצות בכיתה תוצג בשיעור לדיון, והתוצר של עבודה בקבוצות בזום תועלה לאתר הקורס לדיון כתוב באמצעות פורום סטודנטים).
- כדי למקסם את התועלת מהנוכחות הפיזית בכיתה צריך ליצור הזדמנויות מרובות לעבודה משותפת שתחזק את הקשר בין הסטודנטים.
- כדי להפחית עומס צפוי בניהול של כמה זירות במקביל כדאי להיעזר בצוות הקורס במידת האפשר (להטיל את האחריות על ניהול הצ'ט לאחד מעוזרי ההוראה), לחילופין להיעזר בסטודנטים באמצעות הקצאת תפקידים.
- לנוכח המורכבות של השיטה והחידוש, חשוב במיוחד להקפיד על איסוף משובים מהסטודנטים באופן רציף.

הנחיות מעשיות לתכנון השיעורים

- כדאי לחלק את השיעור למקבצי למידה קצרים (מעין ספרינטים) של הסברים והדגמות ולאחר מכן פעילות קבוצתית.
- כדאי לשים דגש על הפקת תוצרים מההתנסויות הקבוצתיות. באופן הזה ניתן יהיה להעמיד במוקד הדיון בכיתה את האובייקטים המשותפים שמייצרים גם סטודנטים שלומדים מרחוק.
- בתכנון של עבודות קבוצתיות כדאי לשקול יצירת קבוצות שמשלבות בין סטודנטים שנמצאים בכיתה לבין סטודנטים שלומדים מרחוק – לפיכך כדאי להנחות את הסטודנטים בכיתה להגיע עם מחשבים ניידים ואזניות במידת האפשר.
- כדאי להגדיר מנגנון ברור של השתתפות עבור הסטודנטים שמשתתפים מרחוק. ניתן למשל למנות סטודנט/עוזר הוראה שיהיה אחראי על התגובות בצ'ט, דרך מוסכמת לבקש את רשות הדיבור באודיו (אולי באמצעות עוזר הוראה/סטודנט שנבחר בכיתה וברשותו מחשב נוסף שבו מוקרן השיעור; או באמצעות התכתבות בערוץ מקביל – קבוצת ווטסאפ כיתתית דרכה יכולים הסטודנטים שלומדים מרחוק לעדכן את הסטודנטים בכיתה בבקשות/שאלות.
- מומלץ מאוד לבצע עצירות יזומות ולפתוח את הבמה לשאלות של סטודנטים בשתי הזירות. כדאי לבצע עצירות תכופות בנקודות זמן מתאימות (סיום של תת-נושא או מושג).
- חשוב מאוד לחזור בקול על השאלות של הסטודנטים/יות שנשאלו בכיתה או ב-ZOOM כדי לשמור על קשר, הבנה ומעורבות של הסטודנטים שנמצאים ב-ZOOM ובכיתה עצמה.
- מומלץ לשלב סקרים כדי להגביר את מעורבות הסטודנטים/יות בשיעור.
- חשוב לגוון בדרך ההוראה ולשלב אמצעי הוראה שונים (דוגמאות, סיפורי מקרה, סרטונים, הסכמים ועוד).
- כדאי לחזק את תחושת הנראות של הסטודנטים שלומדים מרחוק גם באמצעות משובים בסיום כל שיעור (אפשר לבקש מהסטודנטים למלא 'פתק יציאה' שבו יכתבו בין היתר כיצד הם חווים את ההשתתפות מרחוק ומה יכול לשפר אותה).

הוראה א-סינכרונית

בהוראה א-סינכרונית הסטודנטים לומדים את תכני הקורס באופן עצמאי מקריאת מאמרים, מצגות, צפייה בסרטונים בנושא הנלמד, צפייה בהקלטות של שיעורים של המרצה מהעבר, השתתפות בדיונים מקוונים, ביצוע מטלות ועוד. במקרים רבים הלמידה העצמאית משולבת במפגשים סינכרוניים עם המרצה שמטרתם לבדוק הבנה וללבו סוגיות לא מובנות, לעזור באופן אישי לסטודנטים הזקוקים לכך, להעמיק ולהעשיר את התוכן שנלמד באופן עצמאי. ניתן לשלב כך בין הכנה מראש של חומרים ללמידה עצמאית – באמצעות הקלטה של סרטונים קצרים של ההצגה והסבר של הידע המושגי, התיאורטי יותר שהמרצה מעביר בשיעור, לבין מפגשים חיים שבהם מעבדים את הידע הזה ומתנסים בפתרון של תרגילים, בעיות, מקרים, ומיישמים את התיאוריה.

יתרונות

- דיוק וחסכוניות: הכנה מוקדמת של חומרים מאפשרת למרצה להדק את הצגת החומר וההסברים עם מינימום גורמים שיסיחו את דעתו וזעתם של הסטודנטים. ניתן לקצר כך את זמן הלימוד של הסטודנטים שיכולים לקבל את הידע המושגי של השיעור באופן חסכוני וממוקד ביותר. מהלך כזה יכול לפנות יותר זמן להתנסות אישית ולדיונים בהנחיית צוות הקורס.
- גמישות בלמידה, הסטודנטים יכולים ללמוד בזמן ובקצב המתאים להם ביותר, לחזור על נקודות לא מובנות ולהבין טוב יותר את המהלך הרעיוני שהמרצה מציג (בניגוד לשיעור חי שבו אובדן רגעי של הקשב יקשה על הבנת המהלך שפורס המרצה).
- למידה בסביבה שקטה: לחלק מסטודנטים קל להם יותר להתרכז וללמוד באופן עצמאי מאשר בשיעור בכיתה.
- הלימוד העצמאי המקדים יכול להניח תשתית טובה יותר לניצול מועיל של הזמן במפגשים החיים (שיעור סינכרוני) שבהם המרצה עונה על שאלות, מציב בעיות ותרגילים לפתרון משותף, ועוזר לסטודנטים להעמיק את ההבנה או להתגבר על טעויות חשיבה.
- אמנם נדרשת השקעה גדולה בהכנה מקדימה של חומרים ללמידה א-סינכרונית, אולם זוהי השקעה חד-פעמית שיכולה לשמש את המרצה בשנים הבאות.

חסרונות

- במידה והקורס נבנה בצורה א-סינכרונית מלאה, ללא מפגשים עם צוות הקורס או מפגשים מועטים עם צוות הקורס ועם סטודנטים אחרים, יש כמה אתגרים בולטים שהסטודנטים צריכים להתמודד איתם:
- היעדר תקשורת ישירה עם המרצה- בעת לימוד עצמאי עשויות להתעורר אצל הסטודנטים שאלות ואי הבנות שעשויות להקשות על תהליך הלמידה. היעדר אפשרות לקבל מענה זמין על השאלות יכול לעורר תחושות תסכול וחווית אי הצלחה מתהליך הלמידה.
 - בדיקת הבנה ועזרה בתהליך הלמידה העצמאית- במידה ולא משולבים אירועי הערכה לאורך תהליך הלמידה הסטודנטים אינם מקבלים משוב רציף על ההבנה שלהם ואינם יכולים לדעת מה הנושאים שהם צריכים להעמיק את הלמידה, לחזור שוב וכו'.
 - משמעת עצמית וניהול זמני הלמידה- כדי שתהליך הלמידה יהיה מוצלח ומשמעותי הסטודנטים צריכים לקחת אחריות מלאה על תהליך הלמידה, לנהל לעצמם את זמני הלמידה, ללמוד באופן רציף ושוטף לאורך הקורס ולא להיגרר למצב של דחינות. זהו אתגר לא פשוט, במיוחד עבור סטודנטים בשנה הראשונה באוניברסיטה.
 - היעדר קהילה התומכת בתהליך הלמידה- למידה עצמאית שאינה מלווה בפורומים מקוונים או במפגשים סינכרוניים, אינה מאפשרת יצירת קהילה לומדת. נקודה זו היא בעייתית שכן קהילת למידה יוצרת תחושת שייכות ומעלה את המוטיבציה של הסטודנטים ללמידה.

עקרונות מנחים לבניית קורס שמשלב מרכיבים א-סינכרוניים

- בנו מסגרת למידה קבועה בקורס. חשפו באופן הדרגתי את התוכן של הקורס. בכל שבוע הציגו לסטודנטים את התוכן הרלוונטי- מאמרים, מצגות, סרטונים ועוד.
- שלבו פעילות אינטראקטיבית ברכיבי הלמידה העצמאית הא-סינכרונית (צפייה בהרצאה מוקלטת, קריאת חומרים וכן הלאה). בקשו מהסטודנטים להגיב לחומר הנלמד – תוך כדי צפייה/קריאה או בסופן. ניתן לשלב שאלות אינטראקטיביות במהלך סרטונים באמצעות תוסף H5P במודל, או לבקש מהסטודנטים לבצע משימת כתיבה בסיום הצפייה (להתייחס לנושא שהוצג בסרטון, להעלות שאלות, לנסות להתמודד עם בעיה בסיסית בתחום וכן הלאה).
- שלבו בחנים לבדיקת הבנה וידע וכדי להקפיד על רציפות הלימוד ולמנוע דחיינות (בשל האשליה שכל החומר נגיש ואין צורך ללמוד לאורך כל הקורס). ניתן להשתמש בבחנים מקוונים במערכת המודל ואף להתנות את המשך החשיפה לחומר בביצוע מטלות מסוימות.
- שלבו מטלות ליחיד או בקבוצה, בסיום נושא, להעמקת ההבנה והידע וליישום.
- שלבו דיונים מקוונים במודל. הדיון המקוון מאפשר ללבן סוגיות לא ברורות ולהעמיק את הידע וההבנה באמצעות למידה שיתופית והפריה הדדית.
- צרו מסגרת למידה קבועה בקורס. הקפידו על ביצוע מפגשים סינכרוניים, בתדירות שתקבע מראש בתחילת הקורס, לשם דיון עם הסטודנטים והעמקת ההבנה, מענה לשאלות וכן הלאה. כדאי להקליט את המפגשים ולהנגיש גם אותם לכלל הכיתה.